The exception was the E corner, where the cultural layer was formed on the slope of a former terrace and thus increased up to 2.04 m at its thickest part, featuring the highest concentration of finds (Figs. 3–4). A total of 17 potential features were excavated, of which 2 were identified as hearths (Fig. 5), 2 as pits, 2 as likely postholes, and 6 were determined to be of diffusive origin. Clay plaster represents the most abundant type of find (1,098 pieces, Fig. 11); other finds include hand-built rusticated, fine-rusticated, brushed, and pinched pottery, some wheel-thrown and glazed pottery, and some other artefacts (Figs. 6–10, 12–13). Chronologically, the finds from the settlement area range from the 1st millennium BC to the early 2nd millennium AD, but the majority were dated to the middle of the 1st millennium AD. Pieces of structural ceramics and household pottery from more recent historical periods (17th–20th centuries) were also recovered (Fig. 13).

Martyna Remenčiūtė

Ručiūnų neįtvirtinta gyvenvietė

2023 m. Ručiūnų neįtvirtintoje gyvenvietėje (Jonavos r., Kulvos sen.) iki įžemio detalieji tyrimai atlikti 420 m² dydžio plote (10 perkasų), žvalgymai iki įžemio vykdyti dar 297 m² plote. 2022 m. A. Bernoto aptikta neįtvirtinta gyvenvietė yra geležinkelio sklypo V pakraštyje, šalia miškelio. Kultūrinis sluoksnis fiksuotas iki 16,5 m pločio (R–V kryptimi) ir 50 m ilgio (Š–P kryptimi) teritorijoje, kur žemės paviršius buvo ties H_{abs} 67,00–68,00 m altitude. Detaliųjų tyrimų vieta buvo 120 m į P nuo kelio Jonava–Kėdainiai, 245 m į ŠV nuo upelių Pūkinė ir Medukšna santakos (1 pav.).

2022 m. įrengiant „Rail Baltica“ aptarnavimo kelius žvalgymus atliko A. Bernotas (*ATL 2022 metais*, 2023, p. 445–455). Būsimos detaliųjų tyrimų vietos aplinkoje aptiktos ir ištirtos 26 struktūros, datuotos XIV–XV a. Ištirtos struktūros ir aptikti radiniai priskirti Višeikių neįtvirtintai gyvenvietei, kuriai priskirta 33,67 ha teritorija Lankesos upelio P krante, patenkanti į Višeikių ir Ručiūnų kaimus.

1 pav. Tyrimų situacijos planas: 1 – 2022 m. A. Bernoto aptiktos struktūros; 2 – 2022 m. A. Bernoto žvalgymai; 3 – 2023 m. J. Dobeikienės žvalgymai; 4 – 2023 m. J. Dobeikienės iškasos; 5 – detaliųjų tyrimų perkasos; 6 – žvalgytas plotas; 7 – siūloma saugoti teritorija. J. Dobeikienės brėž.

Fig. 1. Area plan: 1 – features unearthed by A. Bernotas in 2022; 2 – areas surveyed by A. Bernotas in 2022; 3 – areas surveyed by J. Dobeikienė in 2023; 4 – trenches excavated by J. Dobeikienė in 2023; 5 – trenches of the detailed excavation; 6 – surveyed area; 7 – proposed cultural heritage protection area.

2023 m. J. Dobeikienė vykdė žvalgymus geležinkelio statybos metu. Žvalgytas iš viso apie 83,4779 ha plotas. Prieš pradedant darbus Ručiūnų kaime buvo kasamos iškasos 1–10. Tik iškasose 5, 8 ir 10 po rusvos spalvos armens sluoksniu nuo 35–45 cm gylio fiksuotas 20–35 cm storio pilko smėlingo grunto su angliukais sluoksnis. Radinių neaptikta. Siekiant nustatyti aptikto sluoksnio paplitimą mechanizuotai buvo šalinamas armens sluoksnis. Kasimo darbai vykdyti iki 30–45 cm gylio. Kartu buvo daromos papildomos iškasos 11–21. Pilko smėlingo grunto sluoksnis po armeniu fiksuotas iškasose 11–13, 15–16. Sluoksnio storis siekia 5–30 cm, vyraujantis storis – 20 cm. Aptikto sluoksnio aplinkoje taip pat ištirtos trys duobės be radinių. Iškasose 11, 12, 15 sluoksnyje aptiktos 24 lipdytinės keramikos šukės. Didžioji dalis fragmentų itin smulkūs, iki 2x2 cm dydžio. Be to, sluoksnio paviršiuje rasta dar 15 lipdytinės keramikos šukių. Aptiktas kultūrinis sluoksnis atidengtas 745 m^2.

2 pav. Perkasoje 6 fiksuotas V pjūvis. J. Dobeikienės nuotr.

Fig. 2. W section of trench 6.

3 pav. Duobės 40 Š pjūvis. J. Dobeikienės nuotr.

Fig. 3. N cross-section of pit 40.

Archeologiniai tyrimai vykyti jau po atliktų paviršiaus žvalgymų, todėl didžiojoje tyrimų teritorijos dalyje armuo buvo pašalintas. Pagal fiksuotą V pjūvį nustatyta, jog armens sluoksnis siekė 35–50 cm. Po juo tirtas iki 30 cm storio pilko molingo ar pilko smėlio sluoksnis su lipdytos ir apžiestos keramikos radiniais (2 pav.). Sluoksnio išlikimas visose perkasose panašaus lygio, storis įvairavo, tačiau nepastebėta, jog storėtų kuria nors kryptimi. Iš tirto sluoksnio paimti trys angliukų mėginiai datavimui (mėginiai 2–4), jie datuoti 371–161 m. pr. Kr. (2189±31) (FTMC–DW26–32), 922–808 m. pr. Kr. (2719±32) (FTMC–DW26–33) ir 1040–1215 m. (909±29) (FTMC–DW26–34).

Į R ir PR nuo tirtų perkasų praeityje būta pelkių ar užpelkėjusių vietų, kurios vaizduojamos iki melioracijos sudarytuose 1949 m. planuose. Perkasų 1–4 P dalyse, kur fiksuotas uždurpėjęs gruntas, radinių beveik neaptikta.

Tyrimų metu fiksuota 50 įžemyje įgilintų struktūrų-duobių (3 pav.), didžioji jų dalis be radinių. Jų rasta tik 8 duobėse (13, 15–16, 28, 33, 35, 40–41). Daugelyje duobių aptikti radiniai nedatuojami. 7 duobės datuotos laboratoriniu metodu: duobė 6 – 2866–2501 m. pr. Kr. (4102±33) (FTMC–DW26–31), duobė 15 – 1047–1259 m. (873±29) (FTMC–DW26–36), duobė 16 – 907–806 m. pr. Kr. (2703±31) (FTMC–DW26–35), duobė 28 – 170 m. pr.

Kr.–9 m. (2071±30) (FTMC–DW26–37), duobė 33 – 1030–1160 m. (950±29) (FTMC–DW26–38), duobė 40 – 774–995 m. (1118±29) (FTMC–DW26–39) (3 pav.), duobė 41 – 893–1027 m. (1068±30) (FTMC–DW26–40). Duobėje 40 aptikta lipdytinės keramikos grublėtu paviršiumi ir apžiestos keramikos, o duobėje 41 – lipdytinės keramikos grublėtu paviršiumi.

Archeologinių tyrimų metu viso aptiktos 7939 keramikos šukės, iš jų 4049 suinventorinti. Ypačiųjų radinių aptikti vos 4 (visi aptikti radiniai, ištirti grunto mėginiai perduoti į LNM) (4 pav.). Iš jų 3 (peilio geležtė, vario lydinio sagtis ir smiltainio verpstukas) yra Ručiūnų neįtvirtintos gyvenvietės laikotarpio. Ketvirtasis – stačiatikių kryželis, datuojamas XIX a., jis sietinas su į V nuo tyrimo ploto buvusia sodyba.

Inventorintos keramikos fragmentai buvo nuo 10x5 mm dydžio, tik 17 radinių buvo didesni nei 5 cm. Keramikos storis iki 15 mm. Dėl labai mažų fragmentų didžiosios dalies keramikos tipas nenustatytas, jos priskirtos lipdytinei neidentifikuotai keramikai. Identifikuotos keramikos rasti 8 – brūkšniuotu paviršiumi, 43 – grublėtu paviršiumi, 440 – lygiu paviršiumi ir 68 – apžiestos keramikos. Iš visų keramikos šukių tik 23 buvo su ornamentu: 5 – bangele ar bangelėmis, 3 – horizontaliomis linijomis, 2 – įkartėlėmis, 4 – įspaudais, 8 – linijomis, 1 – brūkšniais. Retai nustatyta ir buvusio indo dalis: 6 – dugnelių fragmentų, 97 – pakraštėlių, 6 – priedungių, 1898 – šonų, 2042 – nenustatyta.

Didžioji dalis tyrimų metu surinktos keramikos buvo itin smulkūs fragmentai, todėl jų identifikavimas ir datavimas sudėtingas. Tačiau tyrimų metu aptikti brūkšniuotosios, grublėtosios ir apžiestos keramikos radiniai bei laboratoriniu datavimu metu gautos datos rodo, jog Ručiūnų neįtvirtintoje gyvenvietėje gyventa itin ilgą laiką ištisai arba su pertraukomis. Tirta

4 pav. Tyrimų metu aptiktos keramikos pavyzdžiai, smiltainio verpstuko dalis ir diržo sagtis. J. Dobeikienės nuotr.

Fig. 4. Some recovered finds: a selection of potsherds, a piece of a limestone spindle, and a belt buckle.

duobė 6 datuota 2866–2501 m. pr. Kr., tačiau aiškiai su šiuo laikotarpiu sietinų radinių neaptikta. Du iš sluoksnio paimti mėginiai ir iš duobių 16 ir 28 rodo, jog šioje vietoje gyventa vėlyvajame bronzos amžiuje ir ankstyvajame geležies amžiuje (X a. pr. Kr.–I a. pradžia). Tai patvirtina ir aptikti brūkšniuotosios keramikos radiniai. Šiuo laikotarpiu ūkinė veikla, tikėtina, buvusi ne itin intensyvi, nes išsiskiriantis kultūrinis sluoksnis nesusidarė (arba buvo sunaikintas vėlesnės veiklos metu), be to, iš surinktų 7939 keramikos šukių tik 8 yra brūkšniuotosios keramikos. Pagal aptiktus radinius ir gautas datas tik nuo VIII a. šioje vietoje suintensyvėjo veikla – susiformavo kultūrinis sluoksnis, aptiktos šio laikotarpio ūkinės duobės su radiniais. Pagal šiuo metu turimus duomenis tirtas kultūrinis sluoksnis susiformavo VIII–XIII a.

Kultūrinis sluoksnis storėjo V kryptimi, todėl manytina, jog didžioji gyvenvietės dalis likusi už geležinkelio sklypo ribos, ji apima mišku apaugusią kalvą ir buvo įsikūrusi strategiškai palankioje vietoje tarp Pūkinės, Medukšnos ir Lankesos upelių santakos. Kalvelės vietoje žemės paviršius H_{abs} 67,00–71,00 m aukštyje. Miško Š dalyje iki XX a. vidurio yra buvusi

sodyba, vėliau kastas smėlis, todėl į Š siūlomos saugoti gyvenvietės teritorijos reljefas pakeistas, tikėtina, jog sunaikintas ir gyvenvietės kultūrinis sluoksnis. Iš 1949 m. ir ankstesnių iki melioracijos sudarytų žemėlapių žinome, jog aptariama kalvelė buvo apsupta pelkių, kurios nusausintos numelioravus Pūkinės ir Medukšnos upelius, pakeitus jų vagą.

Atsižvelgiant į tai, jog tyrimų metu fiksuotas neįtvirtintos gyvenvietės kultūrinis sluoksnis tęsiasi į V už tyrimų ribos, siūloma 21580 m^2 dydžio teritoriją apimančią aukštesnę vietą įtraukti į KVR.

Ručiūnai Unfortified Settlement

The investigation of the newly identified Ručiūnai unfortified settlement (Jonava district, central Lithuania) comprised the detailed excavation of a 420 m^2 area (10 trenches), and test pits were excavated down to the natural layer in a further 297 m^2 area (Fig. 1). The ploughed layer was between 35–50 cm thick. The underlying grey clayish or sandy deposit was up to 30 cm thick (Fig. 2) and contained hand-built and wheel-thrown pottery. Over 50 features (pits) were cut into the natural layer (Fig. 3), which were largely devoid of artefacts. The finds (Fig. 4) unearthed during this excavation ranged from the Late Bronze Age to the 13th century. The cultural layer was dated to the 8th–13th centuries.

Eglė Rimkienė

Marvelės senovės gyvenvietės tyrimai 2022 m.

2022 m. Kauno mieste, Marvelės g. 126, rengiant sklypo eksploatacijos projektą, Marvelės kapinyno (UK 33046) teritorijoje atlikti žvalgomieji tyrimai. Jų metu saugomos teritorijos ŠR dalyje ištirta 16 5x2 m ir viena 5x2–3 m dydžio žvalgomoji perkasa. Bendras tirtas plotas – 172 m^2.

Archeologiniai tyrimai Marvelės kapinyno teritorijoje pradėti vykdyti 1991 m. Nuo tų metų iki 1998 m. kapinyną tyrinėjo M. Bertašius ir A. Astrauskas, o nuo 1999 m. – vien M. Bertašius. Per visus tyrimų sezonus ištirtas 1591 kapas. Nustatyta, jog kapinyne laidota II–XII a., aptinkama tiek degintinių, tiek griautinių kapų, taip pat žirgų palaidojimų (*ATL 1990 ir 1991 metais*, 1992, t. I, p. 90–94; *ATL 1992 ir 1993 metais*, 1994, p. 120–124; 128–132; *ATL 1994 ir 1995 metais*, 1996, p. 93–95; 99–101; *ATL 1996 ir 1997 metais*, 1998, p. 172–175; 184–187; *ATL 1998 ir 1999 metais*, 2000, p. 248–252; *ATL 2000 metais*, 2001, p. 91–95; *ATL 2001 metais*, 2002, p. 114–116; *ATL 2002 metais*, 2005, p. 92–93; *ATL 2003 metais*, 2005, p. 113–114; *ATL 2005 metais*, 2006, p. 108–110; *ATL 2006 metais*, 2007, p. 141–144; *ATL 2007 metais*, 2008, p. 174–178; *ATL 2011 metais*, 2012, p. 125–128; *ATL 2013 metais*, 2014, p. 137–139).

2022 m. tyrimų metu kapų neaptikta, tačiau nustatyta, jog aptariamo sklypo Š, centrinėje ir V dalyse yra susiformavęs 2 horizontų archeologinis sluoksnis. Ankstyvesnis horizontas arba suardyta jo dalis, kuriame aptikta lipdytinės keramikos dirbinių šukių, fiksuotas perkasose 6, 10, 17, t. y. saugomos teritorijos V pakraštyje. Šis horizontas aiškiausiai aptinkamas perkasoje 6 (1 pav.), 2,4–3,2 m gylyje (H_{abs} 21,80–22,50 m). Perkasoje 10 ankstyvieji radiniai buvo aptikti greta XIV–XVI a. radinių, todėl manoma, kad sluoksnis susiformavo I–XIV a. ir egzistavo iki XVI a. Šioje vietoje sluoksnis buvo aptiktas 0,6–1,3 m gylyje (H_{abs} 23,06–24,10 m). Perkasoje 17 šis sluoksnis suardytas, ankstyvieji radiniai buvo aptikti upės sąnašų sluoksnyje kartu su XIV–XVI a. radiniais, tačiau manoma, kad